దిగొచ్చిన దేవత

రాక్షసపు ఎండ! సెగలు కక్కే ఎండ!

ఆ ఎండలో మూర్తి నడిచి వెడుతున్నాడు.

అబ్బ! అంత ఎండలో!

అవును. అంత ఎండలో నడిచి వెడుతున్నాడు — డబ్బు లేక.

అవును. అంత ఎండలో నడిచి వెడుతున్నాడు — డబ్బుకోసం.

మూర్తి ఎండలో మాడుతున్నాడని ఆశ్చర్యపడ నక్కర్లేదు.

మూర్తికి ఎండలో మాడటాలనేవి, వానకు తడవటాలనేవి, నడిచి వెళ్లడాలనేవి, డబ్బు లేకపోవడాలనేవి, పరాయాళ్ళ ఇంటి కెళ్ళడాలనేవి — చాలా చాలా — మామూలు విషయాలు.

మూర్తి సన్నగా, తెల్లగా, పొడవుగా ఉంటాడు. పంచ, లాల్చీ, కళ్ళజోడు ధరిస్తాడు. అచ్చంగా 'బెంగాలీ బాబు' లాగ ఉంటాడు. ఇరవయ్యేకటో ఏడులో బి. ఎ. పాసయ్యాడు. బి. ఎ. పాసవగానే ఒక భారత స్త్రీకి భర్త అయాడు. అందుచేత మరొక భారత స్త్రీని భగ్న ప్రేమకు గురిచేశాడు. పెళ్ళిచేసుకోగానే తల్లి పోయింది. భూమి తగాదాలో అన్నంతా కోర్టుపాలయింది. పూలమ్మిన చోట కట్టెలమ్మలేక మరో ఊరు పోయాడు. తాలూకా ఆఫీసులో గుమాస్తాగా కుదిరాడు. అయిదుగురు పిల్లల తండ్రి అయాడు. ఆరో పిల్లకి తండ్రి అయ్యే భాగ్యం పెళ్ళాం చచ్చిపోవడం వల్ల పోగొట్టుకొన్నాడు. పెద్ద పిల్లకు వచ్చి వచ్చి పెళ్ళి చేశాడు. పెళ్ళీడుకున్న రెండో పిల్లకు పెళ్ళి చేయలేక చస్తున్నాడు. మూడో వాడు సిక్స్‌ఫారమ్ వెలగ బెడుతున్నాడు. తక్కిన ఇద్దరు చిన్నపిల్లలూ— అదనీ, ఇదనీ — వేధించుకు తింటున్నారు. ఇంకా తండ్రి చావడానికి ఇష్టం లేక, బతకడానికి ఇష్టంలేక మంచం మీద మూలుగుతున్నాడు. తనకు అన్నంటూ ఉన్న కమ్మరిల్లు ఎండను భరిస్తుంది గాని, వర్షాన్ని భరించలేక పోతూంది. ఇంట్లో కావలసినంత దారిద్ర్యం ఉంది. ఊరి నిండా అప్పు లున్నాయి.

ఇరవయ్యేళ్ళనుంచి ఆ దిక్కుమాలిన గుమాస్తా ఉద్యోగమే. ఆ గొర్రెతోక జీతమే.

దరిద్రం మూర్తీభవించిన మూర్తి పేరు రామ్మూర్తి—చిలకల రామ్మూర్తి.

ఇప్పుడు తనకు అప్పు కావాలి? — అది ఎంతైనా సరే.

అందుకే వరహాల్రాజు ఇంటికి వెడుతున్నాడు. వరహాల్రాజు అడగ్గానే అప్పిస్తాడని మంచి గురి. గొప్ప నమ్మకం. ఏమంటే ఇంతకుముందు వగా వస్త్రా తాకట్టు పెట్టుకొని డబ్బు చాలాసార్లు ఇచ్చాడు. ఈసారి తాకట్టు పెట్టడానికి రాగిచెంబు కూడా లేదు. పెడితే తన మంచితనమో, తన శరీరమో పెట్టాలి తాకట్టు. అందుచేత అవే పెట్టి డబ్బు తెద్దామని ఆశతో వెడుతున్నాడు.

అయితే వరహాల్రాజు బంగారం, స్థిరాస్తుల్లాంటివి తప్ప, మంచి తనాన్ని, మగ శరీరాన్ని తాకట్టు పెట్టు కోడని మూర్తికి తెలీదు.

తెలీక ఆశతో, ఎండలో వెడుతున్నాడు. వరహాల్రాజు మాధవధారలో ఉంటున్నాడు. అతని ఇంటి కెళ్ళాలంటే తారురోడ్డు మీదనుంచి పోవాలి. తరవాత మట్టి రోడ్డు పైపు తిరగాలి. మట్టి

రంభలాంటి ఆడపిల్లని ఘోరంగా ప్రేమించేసి, జీవితంలో ఏ ఆశయాలు నెరవేరక గంపెడు పిల్లలతో ఆక్రోశించే సాదా గుమాస్తా... జీవితంలోకి ఆ రంభ ప్రవేశిస్తే ఉండే థ్రిల్ అద్భుతం ... అటువంటి అవకాశం జీవితంలో ఒక్కసారి వచ్చినా చాలు, మరు జన్మ కోర నవసరం లేదు.

రోడ్డు చాలా పొడవుగా ఉండి మాధవ స్వామి గుడికి పోతుంది. గుడికన్నా ముందే వరహాల్రాజు ఇల్లు తగులుతుంది. ఆ రోడ్డు పైన అక్కడక్కడ కనిపిస్తారు నడిచేవాళ్ళు. అప్పుడప్పుడు కనిపిస్తాయి సైకిళ్ళూ, రిక్షాలూ. ఎప్పుడెప్పుడో కనిపిస్తాయి కార్లూ, స్కూటర్లూ.

అంత ఎండలో ఎవరూ ఆ రోడ్డు తొక్కరు. మరి మూర్తి ఆ రోడ్డు తొక్కుతున్నాడంటే అతని అవసరం అలాంటిది. అతని బాధలు అలాంటివి. ముసలి తండ్రి రోగంతో మంచాన పడి మూలుగుతున్నాడు. అయిదు రూపాయల అప్పుతో పిలిపించబడ్డ డాక్టరు ఇచ్చిన మందుల ప్రిస్క్రిప్షన్ చీటీ ఆ మంచం మీదే మూలుగుతూంది. మూణ్ణెల్ల జీతం చెల్లించకపోవడంతో క్లాసునుంచి తరిమివేబడ్డ పెద్ద కొడుకు మూడు రోజుల్నుంచి ఇంటి దగ్గరే ఉన్నాడు. రెండు పూటలనుంచి గుక్కెడు గంజి నీళ్ళు తప్ప, పట్టెడు అన్నమైనా తినడానికి లేక అందరూ పస్తులు పడి ఉన్నారు. అంతేకాదు, పెద్దదానికి పెళ్ళి చేసి పెద్ద భారం వదిలినట్టు నిట్టూరిస్తే, తిరిగి పురుడుకొచ్చింది — ఏడాది తిరక్కుండానే. ఖర్మ!

అన్నీ సమస్యలే! అన్నీ కష్టాలే!

తను అనుకున్నవి ఏమి జరిగాయని? తన ఆశలూ, ఆశయాలూ ఏమి నెరవేరాయని?

కృష్ణవేణిని ఘోరంగా ప్రేమించాడు. పెళ్ళి చేసుకుందామనుకున్నాడు. చేసుకోగలిగాడా? ఎల్‌ఎల్. బి. చదివి పేరు మోసిన ప్లీడరైపోదా మనుకున్నాడు. ఏదీ ఎక్కడా? చస్తే గుమాస్తా ఉద్యోగం చేయగూడ దనుకున్నాడు. చచ్చినట్టు చేస్తున్నాడు. ముగురు పిల్లలు చాలను కున్నాడు. అయిదుగుర్ని పుట్టించేశాడు! నయం. ఇంకా పెళ్ళాం బతికుంటే ఆరుగురూ ... ఏడుగురూ ... అలా ప్రొడక్షన్ నంబర్లు పెంచేసును! వాల్తేరు అప్‌లాండ్సులో పెద్ద మేడ కట్టేదా మనుకున్నాడు. పూరి గుడిసెలో ఉంటున్నాడు.

ఇంకా చాలా అనుకున్నాడు.

ఏం లాభం? అనుకోవడాలన్నీ అనుకోవడాలుగానే ఉండిపోయాయి.

ఆశలన్నీ నేల కూలాయి. ఆశయాలన్నీ మట్టిపాలయాయి.

సుఖాలూ సరదాలూ, నవ్వులూ లవ్వులూ అన్నీ నేలకూలి మట్టిపాలయాయి.

ఇక సాగిస్తున్నారు జీవితయాత్ర— విర్వికారంగా, అడియాశలతో, తీరని కోరికలతో.

ఇంకా నడుస్తున్నాడు రోడ్డు మీద— మండు టెండలో, అగ్ని సెగలో, వడివడిగా.

వడివడిగా నడుస్తున్నాడు.

నడుస్తూ, నడుస్తూ టక్కున ఆగాడు.

హవాయ్ చెప్పు వట్టి తెగింది! తెగడం అది మొదటి సారి కాదు, నాలుగో సారో, అయిదో సారో. దాని నిండా పిన్నీసులూ, కుట్లూనూ. దుర్దశలో ఉం దది — అతనిలానే. ఈ చెప్పులు— ఇలా ఎప్పుడైనా ఏడిపిస్తాయనే జేబులో భద్రంగా ఒక పిన్నీసు ఉంచుకుంటాడు. అంత జాగ్రత్త ఉంది. అయితే మరి తన బతుకుని భద్రంగా ఎందుకు ఉంచుకోలేకపోయాడో?

బాగుంది! చెప్పు అతని కాలికింద ఉంది. అతనికి కాళ్ళ కింద ఉన్నట్టు తెలుసు గాబట్టి, ముందు జాగర్తలు తీసుకోగలుగుతున్నాడు. కాని అతని బతుకు

డి. హరనాథ్ రెడ్డి

అతని కాళ్ళ కింద గాని, కళ్ళముందుగాని, చెప్పుచేతల్లోగాని లేదే? అదిగో — ఆ 'పూవర్ వాలా' చేతిలో ఉంది.

కాలు కింద చెప్పు తీశాడు. కాలుకింద చుర్రుమంటున్నది. చెప్పుకి పిన్నీసు గుచ్చి బాగు చేశాడు. అడుగులు నెమ్మదిగా వేస్తున్నాడు. తొందరగా వేస్తే మళ్ళీ తెగచ్చు. మరో పిన్ను లేదు.

ఎండ భగ్గుమనిపిస్తూంది. రోడ్డు మీద అగ్ని ప్రవహిస్తూంది.

వెనకాతల ఏదో బర్రున చప్పుడు!

వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. ఎర్రటి కారు పర్రున వస్తూంది.

కారులో ఉన్న వాళ్ళకి ఎండా వానా బరువూ బాధలూ ఉండవు. అవన్నీ ఇలా నడిచే తనలాంటి వాళ్ళకే — అనుకున్నాడు మూర్తి.

కారు తిన్నగా పోకుండా అతని దగ్గరకు పోయింది. అందులో ఒక వన్నెలవిసనకర్ర ఉంది. ఆమె కారు ఆపింది. తరవాత అతణ్ణి ఆపింది.

ఎండలో మాడుతున్నావని తిట్టుకున్నానంది. అలా అన్నప్పుడు అతని ముఖంలోకి చూసింది. అనుమానంతో ఇంకా శ్రద్ధగా చూసింది. మాట్లాడకుండా మరో నిమిషం కళ్ళు చక్రాల్లా తిప్పుతూ చూసింది. చూసి—'మీరు... మీరు చిలకల రామ్మూర్తి గారు కదూ' అని అంటూనే నిర్ధారణ కొచ్చేసి తిరుగు లేదన్నట్టుగా 'ఏయ్, మూర్తి' అంది.

అది ఆనందోత్సాహం సెగలకి.

మూర్తి కారు ఆగగానే పోల్చాడు— ఆమె కృష్ణవేణి అని.

• • •

అందమైన లోయ. రమణీయమైన ప్రదేశం. దేవతలు నివసించే చోటు. చోటు చేసుకున్న దేవాలయాలు. నిర్మల వాతావరణం. ఎటు చూసినా పచ్చపచ్చని చెట్లు. ఎటు చూసినా అందమైన చీకటి వెలుగుల నీడలు. కొండపైనుంచి— గట్లలోబడి — సన్నగా — పందడిగా— జలజలమని పారే ధార — మాధవధార.

అక్కడ గుబురు గుబురుగా—పచ్చపచ్చగా — ముస్తాబైన పెళ్ళికూతురు లాగున్న మామిడి తోట ఉంది. ఆ మామిడి తోట మధ్యలో ఒక పెద్ద మర్రి చెట్టు ఉంది. ఆ మర్రి చెట్టు విశాలంగా, విస్తృతంగా పరుచుకొని ఉంది. ఆ మర్రిచెట్టు కింద చిక్కటి నీడ ఉంది. చక్కటి గాలి ఉంది.

ఇంకా మర్రిచెట్టు కింద దిగొచ్చిన దేవత ఉంది. ఆమె ప్రియుడితో ఉంది.

ఆ దేవత కృష్ణవేణి. ఆమె ప్రియుడు మూర్తి — రామ్మూర్తి.

వాళ్ళిద్దరూ ఇరవై సంవత్సరాల తరవాత కలుసుకోవడంవల్ల ఆశ్చర్యం, ఆనందం అనుభవిస్తున్నారు. గతంలోకి వెళ్ళి ప్రేమ రాజ్యంలో విహరిస్తున్నారు. ఆనందంలో ఆమె నిర్వం మరిచింది. అతడు వచ్చిన పని మరిచాడు.

ఎప్పుడూ కష్టాల్లో మునిగే మూర్తి— 'ఇది కలకాదు కదా!' అని రెండు మూడు సార్లు ఒళ్ళని గిల్లుకున్నాడు.

తను కృష్ణవేణిని ఎప్పుడైనా కలుస్తానని కలలోనైనా ఊహించాడా? దౌర్భాగ్యపు బతుకుతో కుస్తీ పడుతూ అలిసి

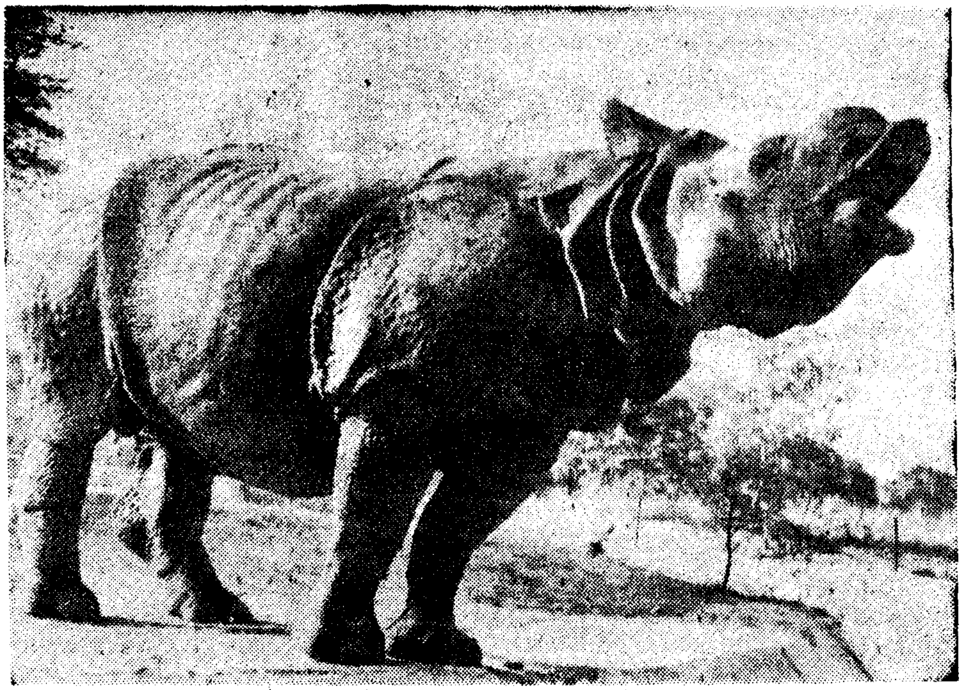

బలశాలి

ఫోటో— జి. వి. రత్నం (కాకినాడ – 4)

పోయిన తనను సేద తీర్చడానికి దేవత దిగొస్తుం దనుకున్నాడా?

ఆ దేవత 'నిన్ను తలవని రోజంటూ లేదు, మూర్తీ' అంది. అది నిజమేనా? ఇరవై ఏళ్ళుగా తలవని రోజంటూ లేదా? ఇరవై సంవత్సరాలే? ఇరవై సంవత్సరాల కెన్ని రోజు లబ్బా?

లెక్క వేశాడు. లెక్క కుదరలేదు. కుదరక లెక్కవేయలేదు.

కావచ్చు. ఆమె ప్రేమ అలాంటిది. ఆమె ప్రేమను శంకించే పని లేదు. వంటకి మనిషి, ఇంటికి మనిషి, దానికి మనిషి, దీనికి మనిషి ఉంటారు. అవును, ఉంటారు. ఆమెకు బోలెడు డబ్బుంది. అందుచేత కావలసినంత తీరికఉంది. అందుచేత ప్రేమ గురించి ఆలోచించడానికీ, ఆలోచించి మథనపడడానికీ అవకాశముంది.

'నాలాంటి దరిద్రపు వెధవకి అలాంటి అవకాశం ఎలా వస్తుంది? ప్రేమ శిథిలమై భూమిలో కలిసిపోతుంది గాని— అనుకున్నాడు.

మూర్తిని ఆశ్చర్యపరిచింది ఏమిటంటే — కృష్ణవేణి — పదహారేళ్ళ కృష్ణవేణి తనతో ఎంత నిర్లజ్జగా, చనువుగా మాట్లాడేదో, అలానే ఇప్పుడూ మాట్లాడ్డం! ఎటొచ్చీ తనే ఆమెలా మూవ్ అవలేకపోతున్నాడు!

ఆమె తన కుటుంబం గురించి అడిగితే, పొడిపొడిగా మాట్లాడాడు మూర్తి. జీవితం సాఫీగా పోతున్న దన్నాడు. ఇంకా ఏవేవో అన్నాడు. అవన్నీ అబద్ధాలు!

అతను తన కుటుంబం గురించి అడక్కుండానే ఆమె అంతా చెప్పింది. తన విజయవాడ జీవితం, భర్త ఐశ్వర్యం, సంతాన లేమి ... ఇంకా చాలా చెప్పింది. అవన్నీ నిజాలు!

ఆమెకు పిల్లలు లేకపోవడం మూర్తికి ఆనందం, ఆశ్చర్యం కలిగించాయి. ఆశ్చర్యానికి అర్థం ఉంది గాని ఆనందం ఎందుకో? అతనికే తెలియదు!

ఆమె భర్త గురించి తెలుసుకోవాలని ఆరాటం కలిగింది మూర్తికి. ఆమె అన్ని విషయాలూ చెప్పింది గాని భర్త విషయం ఎందుకో చెప్పలేదు.

ఇక ఉండబట్టలేక అడిగేశాడు: 'అంతా చెప్పావుగాని నీ భర్త విషయం చెప్పనేలేదు. అందంగా, బలంగా, ఆరోగ్యంగా ఉంటాడా?'

ఆమె పకపక మంది. అతను నివ్వెరపోయాడు. అలా అడిగినందుకు సిగ్గుపడ్డాడు.

"నాకు తెలుసు, బాబూ, నీ వడుగు తావని. అందుకే నే చెప్పలేదు." నవ్వుతూ అంది. "సరేలే, మా ఆయన అందచందాలు కదూ అడిగేవు? అందంగా ఉంటాడేమో గాని ఆరోగ్యవంతుడుమాత్రం కాదు."

"అంటే?"

"ఆయన కాలు, చేయి పనిచేయవు."

నమ్మలేనట్టుగా చూశాడు మూర్తి.

"నిజం, మూర్తీ. నాకు పెళ్ళయిన ఆరు నెల్లకే ఆయనకి పక్షవాతం కమ్మింది. ఆయన కుడికాలు, కుడిచేయి పడిపోయేయి. అప్పటినించీ మంచం, లేకుంటే చక్రాల కుర్చీ మీద దొర్లిస్తున్నాడు జీవితం. ఆ వ్యాధి బాగుచేయడానికి తిరగని ఊరంటూ, సలహా చేయని డాక్టరంటూ లేదనుకో" అని నిట్టూర్చింది. "ఈ కాలంలో అది పెద్ద వ్యాధి కాకపోయినా ఆయనకి కాలు, చేయి రావడం మాత్రం జరగదనిపిస్తోంది, మూర్తీ. అంత సులువైతే పంతొమ్మిది సంవత్సరాల కిందటే జరిగే మాట! ఏమంటావు?"

ఏమంటాడు? కృష్ణవేణి దురదృష్టానికి క్రుంగిపోతున్నాడు. కారులో తిరుగుతున్న కృష్ణవేణికి, పక పక నవ్వుతున్న కృష్ణవేణికి ఇంత దౌర్భాగ్యమా? తనే చేసుకొంటే ఆమె బ్రతుకిలా బండలపాలయ్యేదా? భగవంతుడు ఎంత నిర్దయుడు? చూస్తూ చూస్తూ అందాల కృష్ణవేణి బ్రతుకు కూలదోయడానికి మనసెలా ఒప్పింది? ఏ వైతేనేం కృష్ణవేణి బ్రతుకు మోడై పోయింది. ఎంత డబ్బుంటే మటుకు ఏం లాభం? సుఖం, సంతోషం, సంతానం అక్కర్లేదా? ఎందుకక్కర్లేదూ? ప్రతి స్త్రీకీ కావాలి. పాపం, కృష్ణవేణి ఎంత కుమిలిపోతూందో — లోలోపల?

"మూర్తీ! మా ఆయనకి నేనంటే ఎంత ప్రేమ తెల్సా! నేనొక గంట అతని దగ్గర లేకపోతే విలవిల్లాడి పోతాడనుకో. నేను తినిపించకపోతే భోజనం చేయడు. నే నెదురుగా లేకపోతే పచ్చి మంచినీళ్లయినా ముట్టడు. చెప్పాలంటే కాలకృత్యాలు కావించి పడుకోబెట్టే వరకూ — అన్నీ నేనే చేయాలి. గమ్మత్తు చూసేవా! తన కాలూ, చేయీ పడిపోవడం ఎంతో అదృష్టంగా భావిస్తా రాయన. నే నొక గంట కనిపించకపోతే చాలు అలుగుతాడు. ఓరి, బాబూ, అతని అలుగు ఆటకెక్కించడానికి నా తల ప్రాణం తోకకి వస్తాదనుకో." గబగబా అని సిగ్గుపడుతూ అంది: "నిజానికి అతనికి సేవ చేయడం నాకెంతో ఆనందంగా ఉంటాది, మూర్తీ."

అలా మాట్లాడ్డం నచ్చలేదు మూర్తికి. "నీ వదే జీవిత మనుకుంటున్నావా?"

"సరిగా మాటాడ్డు!" మనిషిని వేలితో తోసింది. అతని అసూయ, బాధ కనిపెట్టింది. నవ్వుకుంది.

"నీ యౌవనమంతా అడివి గాచిన వెన్నె లయిందన్న మాట!" తనలో తాను అనుకున్నట్టుగా అన్నాడు.

"ఏమో, బాబూ! ఆయన సన్నిధిలో యౌవనం చేసే సవ్వడి నాకు వినిపించదు."

మూర్తికి ఆ మాటలు అసహజంగా, అర్థరహితంగా అనిపించాయి.

అలా అనిపించడం ఆమె పసిగట్టింది.

"చూడు, మూర్తీ. పెడదారుల కెక్కించే అవకాశాలూ, పెడబుద్ధులూ మనిషి చుట్టుపక్కలకు రానంతవరకూ ఆ మనిషికి ఏమీ పర్వాలేదు. ప్రమాదం లేదు. అర్థం కాలేదా? ... అంతెందుకూ? ఇప్పుడు చూడూ. ఈ ప్రశాంత మైన తోటలో — నిన్ను చూస్తుంటే ఇలా నీతోనే ఉండిపోవాలనిపిస్తోంది. ఇంతకుముందు జీవితం నిస్సార మనిపిస్తోంది. తెల్సా."

మూర్తి తుళ్ళిపడ్డాడు. కృష్ణవేణి నవ్వింది.

"హాస్యం కాదు. నన్ను పెళ్లిచేసుకో గూడదూ! రెండో పెళ్లి" అంది నవ్వుతూనే.

ఏమిటి హాస్యం కాదంటూంది? మరి ఆ నవ్వెందుకు? — బుర్ర తిరుగుతోంది మూర్తికి.

"కృష్ణా! నీకు మతి పోలేదు గదా!" అన్నాడు. కాని అతని మతి పోతోంది!

"లేదు. నీవు చేసుకుంటానంటే మా ఆయన్ని ఒప్పిస్తాను. ఆయన ఒప్పుకుంటాడు కూడా."

"నేను త్వరలో తాతను కాబోతున్నాను—తెల్సా."

కం(గాచ్యులేషన్సు చెప్పింది. "ఏదే శాల్లో తాతలూ, ముసలమ్మలూ పెళ్లి చేసుకుంటున్నారని వినలేదా?" అంది.

"నీవు ముసలమ్మవి కావు. నీవు నాకింకా పదహారేళ్ల కృష్ణవేణివే."

"నిజంగా?"

నిజమే. ఈ కృష్ణవేణితో ఆ కృష్ణవేణి పోటీకి నిలబడగలదు. దివ్యంగా నిలబడ గలదు. ఆమె అందం అలానే ఉంది. చెక్కు చెదరలేదు. తరగలేదు. నవ్వేటప్పుడు సొట్టపడే ఎడమ బుగ్గ— ఎప్పుడూ నవ్వే చిలిపి కళ్లు — అతర్ణ జీయమైన, అందమైన చిన్న పాదాలు— నడకలో హొయలూ — మాట్లాడేటప్పుడు ఎంచక్కా పెదాల కదలికా — అలానే — ఇప్పటికీ అలానే ఉన్నాయి. అయితే మార్పులు కూడా ఉన్నాయి. కొద్దిగా లావయింది. కొద్దిగా మెడ బలిసింది. శరీరం ఇంతకుముందుకన్నా తెల్లగా నిగనిగ మెరిసిపోతోంది. రెండు జడల బదులు అందమైన కొప్పు ముడిచింది. నవనాగరికంగా ముస్తాబైంది. దిగొచ్చిన దేవతలా ఉంది. అప్పుడే విరిసిన గులాబిలా ఉంది.

"నిజంగా నువ్వు అందంగా ఉన్నావు. అందంగా లేదన్న వాడి కళ్లు పోతాయి."

ఆమె ముత్యాలు ఒలిగేలా నవ్వింది. కించిత్తు గర్వపడ్డది కూడా.

"మరికనేం? నన్ను చేసుకుంటావా?"

"ఇప్పుడా? ఈ వయసులోనా మనకు పెళ్లి! ఎవరైనా నవ్వరూ?"

"అంటే నీ కిష్టమేనన్న మాట. కాని ఎవరో నవ్వుతారని మాత్రం భయం. అంతేనా? ఎక్కడికి పోతుంది నీ పిరికితనం!"

ఆమె దెప్పిపొడుపు సూదిలా గుచ్చుకుంది మూర్తికి.

అవును మరి. ఆమెను చేసుకోలేకపోయాడు—కేవలం తండ్రిని ఎదిరించలేక. దాన్నే ఆవిడ పిరికితనం అంది. చేతగానితనం అంది. తిట్టింది. ఏడ్చింది. అయినా తనేం అనలేదు. ఏమంటాడు? తండ్రి ఆమెను చేసుకుంటే ఇంటి నుంచి పొమ్మన్నారు. ఎక్కడికి పోతాడు? అప్పుడు తనకు ఉద్యోగం లేదు. ఆమెను పోషించే స్థితిలో లేడు. ఉంటే ఆమెకోసం దేన్నయినా ఎదిరించగలడని ఆమెకు తెలీదు. చెప్పినా తెలుసుకోలేని వయసు ఆమెది. యౌవనోద్రేకంలో, ఆవేశంలో దుఃఖంలో ఉన్న కృష్ణవేణికి వివరించి చెప్పలేదు. అందుకనే పిరికివాడన్నా, తిట్టినా ఊరుకున్నాడు.

"అయితే నన్ను చేసుకోనన్న మాట." నవ్వుతూ అంది గతంలో పడిపోయిన మూర్తితో.

మూర్తి తేరుకున్నాడు. ఆ వెంటనే తనకి తన పిల్లల ముఖాలు, ముక్కుగుడిసె—కొగెటివ్ ఫిల్ములో కనిపించాయి.

"చూడు, కృష్ణా! ఏ వయసులో తీర్చుకోవాల్సిన ముచ్చట్లు ఆ వయసులో ఉన్నాయి. అప్పుడే దానికి అందం ఉంది. అర్థం ఉంది. పోనీ, పెళ్లి చేసుకుందాం అనుకుందాం! ఈ ముదిరిన వయసులో మన పెళ్లిని, దాంపత్యాన్ని చూసి లోకం పరిహసిస్తుంది. లోకంతో మనకేం పని అనుకుందాం. ఎంత నిర్లక్ష్యం చేద్దామన్నా చేయలేం. నిజం, కృష్ణా! లోకం, మనకేం పని అనుకున్నా, ఏది చేసినా అందులో శాంతి ఉండదు. దాని కేమీ సుఖం లేదు. సుఖం లేని జీవితం ఎందుకు?"

"కావాలి. కొంతేం కాదు. ఇంకే న్యాయమైన గతి ఉన్నాయే. నాకు పెళ్లి వద్దు. పేరంటం వద్దు. ఎంచక్కా ఆరాధిస్తున్న భర్త ఉండగా ఇదేం ఖర్మ? నాకు ఆ నిర్మలమైన, స్వచ్ఛమైన ముఖాన్ని చూస్తుంటే పోగొట్టుకోవాలని నా పెదవి అలాంటిది రాకూడదు."

ఆమె భర్తను ఆరాధించడం — ఆరాధిస్తున్నట్లు చెప్పడం భరించలేకపోయాడు. తనను పెళ్లిచేసుకోమని పోకోలేని కారణం అతను భరించలేకపోయాడు. ఆశ్చర్యపోయాడు.

ఏమిటి కృష్ణవేణి? ఏంటి ఆ కర్మం కాదేం? తను పెళ్లిచేసుకోలేదని ఇప్పుడు పోగొట్టుకున్నట్టుందా? ఏమైనా టాపిక్ ఇలా కట్ చేసేస్తుందనుకోలేదు. అతను టాపిక్ ట్రాక్ అయిపోవడం తనకు ఇష్టంలేదు. పెళ్లి చేసుకోమని మారాంచేసి, వక్షస్థలం మొగుణ్ణి పరిశోధిస్తూ, విజ్ఞుడిస్తూ — 'ఇక నిన్ను వదిలి ఉండలేను' అంటే ఎంత బాగున్ను! ఆశపోతే పోయింది — పైగా నిందగా — నీ బాధ లేనట్టుగా ఆ నవ్వు ఎందుకూ? ఏం చిత్రమైన మనిషి! నిజానికి ఆమెతో కాపురం చేస్తే ఎంత బాగున్ను! అంత అదృష్టమూ అన్ని అలోచన కలిగి వేయక పోలేదు. ఆమెలా వేరొక తనను చేసుకు తీరాలంటే — తప్పేదేమిటి — 'వరో ఆని అంటూ పోవాలి భయం, ఆనందం కూడా అనుభవించాడు.

కానీ, ఆమె ఆ మేటరిని మధ్యలోనే పెట్టేసింది. పెట్టేసి నిర్భయంగా నవ్వుతూంది. నవ్వుతూ వక్షస్థలం మొగుణ్ణి ఆకారాన్ని తెస్తూంది! ఏం మనిషి?

"సరేగాని, మూర్తి, నీవు అందాలు కూడా అడుగుతావు మాట!"

"పెళ్లి మరో కేసుగా అను కున్నాడు మూర్తి.

"తద్దాలు అడుగుతాను. కాని నీతో కాదు."

"అదొక అద్దం. కుటుంబం ఏ చీకూ చింతా లేకుండా హాయిగా పోతున్న జీవితం అద్దం. అవునా? ఏమంటావు అద్దాలకోరా?"

తన సౌభాగ్యస్థితి అంతా చెప్పి తెలిసింది ఆశ్చర్య పోయాడు. అద్దం చెప్పి నందుకు బుర్ర తింటున్నాడు.

"ఏం? నీ కుటుంబ విషయాలైతే నాతో నిజం చెప్పకూడదా? అవునులే. పోకిరిని? నీక్కావలసినదాన్నేమిటి?" అంది వెటకారంగా, బాధగా.

ఆ వెటకారం, ఆ బాధ భరించలేక పోయాడు మూర్తి.

"లేదు, లేదు, కృష్ణా! నా ఉద్దేశం అది కాదు. నీ కన్నా నాకు కావలసినవాళ్లెవరున్నారు?"

"అందుకే నవ్వి నిజం చెప్పవు. ఇంతకీ నీ విషయాలు ఎలా తెలిసాయని నువ్వూ నీ కోట్, కారం తిండు

విధి

భగవంతుడు లేదా సృష్టికర్త మనలను సృష్టించే ముందే మనకు కొన్ని విధుల్ని నిర్దేశించాడు. వాటి నుండి తప్పించుకుని పారిపోవాలని ప్రయత్నించడం వ్యర్థం. అత్యాశకు పోవడం అవివేకం.

—కార్ల్ ఇలియట్

దాన్ని రావు ... కాదే ... మన ప్రేమ గ్రంథాన్ని రచ్చకీడ్చి, కొడలమీదికీ, రోడ్ల మీదికి ఎక్కించాడే ... ఆ దాన్ని రావు బాబు విజయవాడలో కనిపించాడు. కనిపించి — నీ సంగతి, నీ పిల్లల సంగతి, నీ అస్తి పోయిన సంగతి — అన్నీ చెప్పాడు. నీ దగ్గరకు వద్దామని నిశ్చయించుకున్నాను. కాని నా మతి మండిపోయి నీ అడ్రసు అడగడం మరిచిపోయాను. అయినా మాటల్లో నీవు హైదరాబాద్లో అల్లీపురంలో ఉన్నట్టు చెప్పడం గుర్తు. దొరక్కుండా పోతావా అని బయల్దేరాను. రెండు రోజులకి దొరికేవు. ఓరి, బాబు, ఎన్ని తంటాలు పడ్డాననీ? నీకోసం వాకబుచేయని ఇల్లు, మొక్కని దేవుడు లేడనుకో. నేను మాధవదాస గుడికి వెళుతున్నది — నీ దర్శన భాగ్యం కలగజేయమని ప్రార్థించడానికే నంటే నమ్ముతావా? ఏమైతేనేం కొద్దిపాటి దయవల్ల కనిపించేవు. నా మనిషి దొరికేదాని వేనంతో పరవశించి పోతుంటే, నీవు నన్ను పరాయిదాన్ని చేసి నిజాలు దాస్తుంటే నా కెంత బాధగా ఉంటుంది, మూర్తీ!"

"నన్ను క్షమించు, కృష్ణా. నా దారిద్ర్యం నీకేమని చెప్పుకోను? ఈ దరిద్రుడి కోసం నీవు అంతదూరంనుంచి పరిగెట్టుకొచ్చి రెండ్రోజుల్నుండి వెదకడం ఎందుకు, కృష్ణా?" అతని కళ్ల నుంచి నీళ్లు కారుతున్నాయి. ఆమె కళ్ల లోకి చూడలేక పోతున్నాడు.

ఆమె జవాబుగా పమిట చెంగుతో అతని కన్నీళ్లు తుడిచింది. అతని తలని తన వక్షంపై చేరవేసుకుంది. అతని జుట్టులో వేళ్లు గుచ్చింది. మాట్లాడకుండా ఓదార్చింది. మాట్లాడి ఓదార్చింది.

ఆమె ఓదార్పులో అతని దుఃఖం కరిగిపోయింది. అతని గుండె తేలికయింది. ఆమె కళ్లలోకి చూడగలిగాడు. తన కుటుంబ విషయాలూ, బాధలూ, అప్పులూ అన్నీ 'ఏ టు జడ్' వివరించి చెప్పాడు. ఇప్పుడు అభిమానం అడ్డురావడంలో అర్థం లేదు మరి.

మధ్యాహ్నం — మధ్యాహ్నంలా లేదు. ఎండ నిప్పుల్ని చెరగటం లేదు. గాలి వడగాలి కాలేదు.

ఆమె ఒడిలో మూర్తి ఉన్నాడు. 'మా ఇద్దరి మధ్య ఏ దాపరికం లేదన్నట్లుగా' మధుర జగత్తులో, స్వాప్నిక జగత్తులో ఉన్నారు. ఉండి ఉండి మనసు విప్పి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

వాళ్లు మామిడిచెట్టు కింద మూర్తి, కృష్ణవేణిలా లేరు. పారిజాత వృక్షం కింద రాధాకృష్ణుల్లా ఉన్నారు. ఆదిశేషు పడగ కింద లక్ష్మీ, విష్ణువులా ఉన్నారు. చిలకా గోరింకల్లా ఉన్నారు.

అవసరమైనవీ, అనవసరమైనవీ — అర్థంలేనివీ, ఉన్నవీ — అవీ ఇవీ ఎన్నెన్నో మాట్లాడుకున్నారు.

మాట్లాడుకునేటప్పుడు శరీరాలు రగుల్కొన్నాయి. రక్తాలు వేడెక్కాయి. దశాబ్దాలుగా నిద్రపోయిన ఉద్రేకాలు బద్దకం విరుచుకున్నాయి. ఒకరి శరీరం ఒకరికి కావలసిన కవ్వింపు అయింది.

పది నిమిషాలు ... పావుగంట ... అరగంట ... గంట ... రెండు గంటలు.

తెలియని కాలం మధ్య రకరకాల మాటలూ, ఉద్రేకాలూ, నవ్వులూ, మంటలూ, వేళాకోళాలూ, వేడెక్కిన రక్తాలూ ... అదొక ప్రవాహం—

అది పొంగితే?

భయపడ్డాడు మూర్తి. అప్పుడే ఆకలితో అలమటిస్తున్న అస్థిపంజరా

లాట్లే తన పిల్లలు వరసగా కనిపించారు. తండ్రి దగ్గుతూ ఛత్రం పట్టుకుని కనిపించాడు.

అప్పటికి గాని తను బయల్దేరిన పని గుర్తుకు రాలేదు.

తను వరహాల్రాజు ఇంటికి వెళ్ళాలి! పెళ్లి డబ్బు తేవాలి!

కాని వెళ్ళాలంటే, తన దేవతను వదిలి వెళ్ళాలంటే బాధగా ఉంది.

ఎంత బాధగా ఉన్నా వెళ్లక తప్పదు. వెళ్లకపోతే పిల్లలు మలమల మాడి చస్తారు.

'చస్తే చావనీ' అని కూడా అను కున్నాడు. కాని 'పోదామా' అని అనక తప్పలేదు.

అతనికి పోవడం ఇష్టంలేదని ఆమెకు తెలుసు.

అతను పోతాననడం ఒప్పుకో కుంటూంది ఆమె మనసు.

అయినా 'ఊఁ అంది'. — కాని ఏదో అసంతృప్తి. ఏదో విషా. ఏదో ఆకలి.

అతను లేవలేక లేచాడు. ఆమె లేవ డానికి అడిగింది చేయూత. చేయూత ఇచ్చిన చేతిని చటుక్కున లాగింది. దబ్బున పడ్డాడు మూర్తి ఆమె మీద. ఆమె — ఆకలితో గాండ్రిస్తున్న సింహంలా — మూర్తిని గట్టిగా కావ లించుకుంది. గట్టిగా ముద్దు పెట్టు కుంది. అతన్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసేసింది.

ఇక మూర్తి తాపం, ఉద్రేకం భరించ లేక పోయాడు. కట్టలు తెంచుకున్నాయి. అంతే!

ఆమెను గాఢంగా, గట్టిగా, రక్తం కారేటట్టుగా పెదాలను ముద్దుపెట్టు కున్నాడు.

ఆమె ఆశ్చర్యపడింది. అతన్ని పక్కకి దబ్బున తోసి నించుండిపోయింది.

ఎక్కణ్ణుంచి ముంచు కొచ్చిందో— సిగ్గు — సిగ్గుపడింది. ఆనందపడింది.

ఎంత వెన్నెల్లా ఉంది. గాలి చల్లగా ఉంది. పరిసరాలు ప్రశాంతంగా, ఆహ్లా దకరంగా ఉన్నాయి.

చెట్టునీడలోంచి బంగారపు ఎండలోకి వచ్చింది కృష్ణవేణి.

మూర్తి లేచాడు గాని ఎండలోకి రాలేదు. ఎండలో మిలమిలలాడుతున్న దేవతను కౌతుకంగా, విషాగా తీరని ఆకలితో — అలా చూస్తున్నాడు.

ఆమె ఉంది బంగారపు బొమ్మలా. ఆమె ఛాయ బంగారం. చెవుల రింగులూ, చేతి గాజులూ మెడలో గొలుసూ—అన్నీ బంగారం. ఆమె కట్టుకున్న చీర అంచు బంగారం. జాకెట్టు రంగు బంగారం. [illegible] రంగు బంగారం. ఆమె అందం బంగారం. ఆమెమనసు బంగారం— ఆమె అంతా బంగారం...బంగారం.

నీరెండ బంగారపు రంగుతో చెట్లని, గడ్డిని, నేలని, నేలమీది రాళ్లని, కృష్ణ వేణిని కడుగుతున్నది.

"ఏయ్ — ఏమిటా చూపు. పద" ఆమె సిగ్గుతో మందలించింది.

ఆమె చేయి అందించింది. ఆమె చేతిని అందుకున్నాడు.

మూర్తి ఎండలోకి వచ్చాడు.

ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు.

అతని చేతిలో ఆమె చేయి అలానే ఉంది. అతని చేతిలో నిప్పుల మూట ఉన్నట్టుంది. అతని చేయి కరకర కాలుతూ హాయిగా ఉంది.

నడుస్తూ — నడుస్తూ — కారు దగ్గరకు వచ్చారు.

ఆ ఎర్రటి కారు ఇద్దర్నీ విడదీయ డాని కొచ్చిన రాక్షసుడిలా ఉంది. ఒకర్ని మాత్రమే మింగే కొండ చిలువలా ఉంది.

ఆమె కారుడోరు తెరిచింది. "వస్తాను, మూర్తీ" అంది.

మూర్తికి ఏవో పీడ శక్తులు తనని లోతు తెలియని అగాధంలోనికి ఈడ్చుకు పోతున్నట్టుంది.

తను ఇన్నేళ్లుగా ఇంత హాయి ఎప్పు డైనా అనుభవించాడా? ఎప్పుడైనా? కాని ఇప్పుడది కృష్ణవేణి ప్రసాదించింది. ఆ ప్రసాదాన్ని కాలదన్ని, మురికి కూపం లోకి ఉరకడం ఎంత అవివేకం? అదీ ఒక జీవితమేనా? వద్దు, వద్దు. ఆ జీవితం వద్దు. అసలు జీవితం అంటే ఏమిటో, ఎలాగుఉంటుందో కృష్ణవేణి, తన దేవత— తన ప్రియురాలు—చవి చూపింది. అదే జీవితం; ఆమే జీవితం.

కృష్ణవేణి లేని బతుకు దుస్సాధ్యం, నిస్సారం, అర్థరహితం — అని తలపో స్తున్న మూర్తిలో ప్రవాహంలా, తుఫా నులా ఆవేశం చొచ్చుకుంది.

"నేనూ నీతో వచ్చేస్తా."

ఆమె తుళ్లిపడింది. తెల్లబోయింది.

"ఎక్కడికి?"

"నీ వెక్కడుంటే అక్కడికి."

"ఆవేశంతో అంటున్నావు."

"లేదు. నిజంగా అంటున్నాను."

"మరి నీ కుటుంబం?"

"గంగలో కలవనీ ... కృష్ణా! నన్ను బాధపెట్టకు. ఏడిపించకు. నన్ను నీతోబాటు విజయవాడ తీసుకుపో. ప్లీజ్!"

కృష్ణవేణి ఏమీ మాట్లాడలేదు. మాట్లాడకుండా కారు వెనక డోరు తెరిచింది. తెరిచాక మూర్తిని కూర్చో మంది.

మూర్తి కూర్చోలేదు. తెరిచిన డోరుని మూసివేశాడు. ఫ్రంట్ డోరుని తెరిచాడు. తెరిచి కూర్చున్నాడు. ఆమెకు చాలా దగ్గరగా కూర్చున్నాడు. ఆమె మెడచుట్టూ చేతులు వేశాడు.

వేసిన చేతుల్ని ఆమె విసిరింది. విసురుతూ నవ్వింది.

విసురుతూ, నవ్వుతూ అంది: "చూడు, మూర్తీ! నీవు నన్ను విడిచి ఉండలేనంటున్నావు. పిల్లల్ని దిక్కులేని పక్షుల్ని చేస్తా నంటున్నావు. అది ఆవేశం! నేను వెళ్లిపోయిన కొన్ని క్షణాలకి నీలో ఆవేశం అణిగిపోక తప్పదు. ఈ వయ సులో నీకు కావలసింది నేను కాదు, నీ పిల్లలు. ఇందాక నీ వన్నట్టుగా నాకు నీవు, నీకు నేను చెట్టాపట్టా లేసుకుంటూ ఇలా ప్రేమ వనంలో పైర్లు కొట్ట వలసిన వయసు కాదు మనది. ఎంత కాదన్నా నీకు ఇల్లూ, పిల్లల సంరక్షణా, నాకు ఇల్లూ, భర్త సంరక్షణా — కొన్ని బరువు బాధ్యతలంటూ ఏర్పడి పోయేయి. ఆ బాధ్యతల్ని నిర్వహించడం మన ధర్మం. మన కర్తవ్యం. ఇప్పుడు మనం ఉద్రేకంలో, ఆవేశంలో అని కాదనుకున్నా చల్లబడ్డాక అశాంతి పాలయి పోతామన్నది నీకు తెలియదనుకోను."

చూపులో చూపు

నీవు చేసే ప్రతి పనిని పైనుండి భగవంతుడు గమ నిస్తున్నాడని గుర్తించుకో. భగవంతుడు చేసే ప్రతి పని నీవు తనని గుర్తింపచేయ డానికే సహకరిస్తుంది.

—కార్లైల్

మూర్తి నమ్రుమని కారులోంచి బయ టకు వచ్చేశాడు. కాని అతని చేయి ఆమె చేతికి చిక్కింది.

మూర్తికి ఆమె చెప్పింది నిజ మనిపించింది. అయినా ఎందుకో కోపం?

"నీవు నిజంగా నన్ను ప్రేమించి ఉంటే నీ కీ నీతులు రావు." తన చేతిని లాగేసుకున్నాడు.

"లేదు, లేదు. అలా అనకు. దైవ సమానుడైన నా భర్తమీద ఒట్టువేసి చెపుతున్నాను. నేను నిన్ను మనసారా ప్రేమిస్తున్నాను. నమ్మితే నమ్ము. లేకుంటే లేదు. చూడు, మూర్తీ. రోజూ నన్ను నీవు, నిన్ను నేను చూసుకుంటూ ఉండిపోతే ప్రేమలో మధురం పోతుంది. అందం నశిస్తుంది. దాన్ని నీవు కాదన లేవు. నన్నడిగితే విరహంలోనే ఉంది ప్రేమ. మధుర ఘడియల్ని తలుచుకోవడం లోనే ఉంది ఆనందం, అప్పుడే ప్రేమ నిత్యనూతనంగా, దివ్యంగా వర్ధిల్లుతుంది. నాకు ఏమి అనిపిస్తోంది తెల్సా— మనకు పెళ్లి అయిపోయి ఉంటే సంసారంలో ఇరుక్కొని పిల్లల్ని కంటూ, విసుగు కుంటూ, మాటమాటకీ పోట్లాడు కుంటూ, రొప్పుకొంటూ ప్రేమకు ఎప్పుడో విడాకులు ఇచ్చేసేవాళ్లం. అవునా? లేకుంటే ఇన్నాళ్ల ప్రేమ స్మృతులు నిలిచేవా? ప్రేమ ఇంత సజీవంగా, ఇంత వెచ్చగా ఉండేదా? ఉండదు. ఇది నీకు తెలియనిదేమీ కాదు. ఎటొచ్చీ కొద్దిగా ఆవేశంలో ఉన్నావు. అది చల్లబడితే సరి. ఆఁ అవునన్నట్టు అడగడమే మరిచాను. నీ అడ్రసు ఇవ్వు — ఎందుకులే. వద్దు, వద్దు. అడ్రసు ఉంటే నీ మీద వ్యామో హంతో పిచ్చెక్కినప్పుడల్లా పరిగెట్టి రావాలనిపిస్తుంది. పరిగెట్టి వచ్చి — ఇప్పటికిమల్లే — నీలో తుఫాను సృష్టించడం నేను చేయలేను. నాకు చాలు — ఈ జీవితంలో ఈ అనుభవం. ఇరవయ్యేళ్ల తరవాత ఈ అనుభవం చాలు నాకు. ఈ ప్రశాంతమైన తోటలో, మామిడిచెట్టు నీడలో, చల్లని గాలిలో మనం గడిపిన మృదు మధుర ఘడియలు చాలు నాకు. ఆ స్మృతులు అనవరతం పోషించుకుంటూ, తలుచుకుంటూ ఈ శేష జీవితాన్ని హాయిగా గడిపివేయగలను.

ఏదో గుర్తుకు వచ్చినట్టయి తన బాగ్‌లో చిన్న పుస్తకం తీసి ఏదో గెలికింది.

"తీసుకో."

"ఏమిటది?" అతనిలో ఆవేశం కొంత వరకూ తగ్గడం నిజం. అయినా ఇంకా కోపం!

"ఏముంది? కాగితం ముక్క."

అతను తీసుకోకుండా ఆ కాగితం ముక్కను చూశాడు. ఆ కాగితం ముక్క ఖరీదు — పది వేలు!

"నా కక్కర్లేదు."

"నీక్కాదు, నీ పిల్లలకు ... అదే ... మన పిల్లలకు."

"నీ వేమన్నా, నా కక్కర్లేదు." కొంచెం గట్టిగానే అన్నాడు అభిమాన ధనుడైన మూర్తి. అదే సమయంలో అతని కళ్లమ్మట నీళ్లు తిరిగినాయి, ఆమె మంచితనానికి.

"అదిగో! మళ్లీ నన్ను పరాయిదాన్ని చేస్తున్నావు" అని కళ్లలోకి సూటిగా చూసింది. చూస్తూ అంది: "అయితే తీసుకోవా?"

ఆ తియ్యని మాటలో, ఆ చిన్న బెదిరింపులో, ఆ చూపులో ఎలాంటి పంతాలైనా, ఎలాంటి అభిమానాలైనా లొంగిపోవలసిందే!

అందుచేతనే ఆమె అతని చేతిలో పెట్టు దూరుస్తుంటే కాదనలే

ఉత్తరాలు

(2 వ పేజీ తరువాయి)

డని, ఈ మార్పును కోరుకుంటున్న మనిషి గుడ్డివాడయినా సరే ఇష్టపడి తమ రాబోయే తరం 'మంచి' కోసం సన్యాసిని భర్తగా ఎంచుకుందని పెంటయ్య గ్రహించలేక పోయాడు. ఎందుకంటే వాడు మార్పు కోరని మనిషి." నిజంగా రచయిత వ్యాఖ్యానం చాలా బావుంది. అవునుమరి, ఆశయాలకు, ఆశలకు కుంటి, గుడ్డి—ఇవేమీ అడ్డురావు.

—కోఘాటి యుగంధర్ (నాగపూర్—1)

* * *

ప్రథమ, ద్వితీయ బహుమతులు స్త్రీలకి రావడం మా స్త్రీజాతికే గర్వకారణం. 'అన్వేషి' నవల ప్రారంభంలోనే ఎంతో బాగుంది. మిగతా గేయాలు, కథలు కూడా ప్రభకి వన్నెతెచ్చాయి.

—గురజాడ సరస్వతీరావ్ (హైదరాబాదు)

* * *

చాలారోజులకు ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ గారి కథను ప్రచురించినందుకు నా కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను. వీరి రచన లన్నియు స్త్రీకి జరిగే అన్యాయాల్ని వ్యక్తం చేస్తూంటాయి. ఈ రచనల వల్ల పురుషుల హృదయాలను, ముఖ్యంగా యువకుల్ని ఏమాత్రం కదిలించ గలిగినా వీరి మనోభీష్టం నెరవేరినట్టే!

'సరికొత్త మనుషులు' లో కూడా అదే ఆరాటం, అదే హృదయస్పందన విదిత మవుతున్నాయి. సంఘం గురించి కొంచెం ఘాటుగా విమర్శించినా, హృదయానికి హత్తుకుపోయేలా ఉంది.

—పి. జగదీశ్వర్ రెడ్డి (వరంగల్)

* * *

ఆంధ్రప్రభ ఉగాది సంచిక ముఖచిత్రం 'బాపు' కుంచెలో చక్కగా విరిసింది. 'సరికొత్త మనుషులు' లాంటి కథ ప్రయోజనాత్మకమైనదిగాదని ఎవరనగలరు? ఇలాంటి కథలు మాత్రమే ప్రస్తుతం మన కవసరం. 'కో' అన్నది కొత్త తరం కవితలో "ఇప్పటి ధర్మజుడు కర్ణసేకి కట్టుబడి కట్టుకున్న ఆలిని అమ్ముకోడు" అని రాశారు. ఆలిని అమ్ముకోవడం అనేది సత్య హరిశ్చంద్రుడి కథలో కదటండీ, నారాయణ రెడ్డి గారూ! ధర్మరాజు కంటుగట్టారేం, కవిగారూ? "గత వర్షాన్ని తినేసిన కాలకన్య నవవర్షాన్ని కనేసి పారిపోయింది" అన్న దాశరథి గీతి ప్రతీకరంగా ఉంది.

'అన్వేషి' ఆదిలోనే ఊపుతో చదివిస్తూంది.

—కుమారి, ప్రేమ, రాజి (హైదరాబాదు)

* * *

ఆంధ్రప్రభ ఉగాది సంచిక అందాల మెరుగులు దిద్దుకొని, అపూర్వ కాంతుల్ని వెదజల్లుతూ ఉగాది శోభను నిండుగా సంతరించుకొని అందుకోగానే ఆనందం కలిగించింది. ముఖచిత్రం, ఉగాది వ్యాసాలు, కథలు — అన్నీ బాగున్నాయి. రంగనాయకమ్మ గారి 'సరికొత్త మనుషులు' సరికొత్త పంథాలో పయనించిం దనిపించింది. ఉగాది నవలల పోటీ నవల 'అన్వేషి' విమాత్న పోకడలతో ఆదిలోనే ఆసక్తికరంగా తోచింది. బహుమాన విజేతకు అభినందనలు. కనకదుర్గాదేవి వర్ణచిత్రం మీ సంచికకే ప్రత్యేక అలంకారంగా కనిపించింది.

—డాక్టర్ కె. కమల (విశాఖపట్నం)

* * *

డిజైన్లతో శ్రీ బాపుగారు వేసిన ఉగాది సంచిక ముఖచిత్రం చాలా బాగుంది. చూస్తున్నంతసేపు చూడాలనిపిస్తుంది. దిష్టి తగులుతుందేమోనని నేను కవరు వేశాను మా ప్రభకి. ఈ ఉగాది సంచికలోని కథలు; నాటికలు చాలా బాగున్నాయి. సీరియల్స్‌లో 'రేపటి వెలుగు', 'అన్వేషి' ప్రభకే హైలైట్. విద్వాన్ విశ్వంగారి 'బాంగ్లాదేశ్' పర్యటనానుభవాలు చదువుతున్నంతసేపు నేనూ 'బాంగ్లాదేశ్'లో ఉన్నట్లు ఫీలయ్యాను.

—జి. వి. నిర్మలాదేవి (పుత్తూరు)

* * *

బాపుగారి వసంత లక్ష్మి ముఖచిత్రంతో వెలువడిన ప్రభ ముందుగానే ఉగాది ఆహ్వానాలను ఇస్తూ, హృదయాలను రంజింపజేసే కథలతో, సంపూర్ణ వసంతశోభతో మా ఇంటికి వచ్చింది. మొదటి బహుమతి పొందిన ఎ. రాధారాణి గారి 'అన్వేషి' సీరియల్ మొదటిలోనే మా మనస్సు నాకట్టుకుంది. సంఘానికి వెరచి, వితంతువైన సరోజ జీవితం క్రొత్త మలుపులో తిరగబోయే సదవకాశాన్ని జారవిడుచుకున్న అమాయకమైన అబల, ('కాలం మారింది') అనే కథలో.

శ్రీమంతుడు, సంస్కారవంతుడైన వాడికి గృహిణిగా సమస్త సౌఖ్యాలను అనుభవించుతున్నా, అనూరాధ చిన్ననాటి స్నేహితుడైన శివరాం యెడల పవిత్ర ప్రేమారాధన, ఆమె నిష్కళంకమైన ఆత్మకు దర్పణం వంటిదే కాకుండా బాహ్య సౌందర్యాన్నే ఆరాధించిన వారి మనసులను తట్టి లేపుతుందంటే అతిశయోక్తి లేదు.

—డి. ఎ. నరసింహారావు పట్నాయక్ (లకిడికాపూల్)

* * *

'సరికొత్త మనుషులు' — ఆంధ్రప్రభ ఉగాది ప్రత్యేక సంచికలో పడిన కథ—ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోతగ్గ రచన. కొత్త ఊపిరితో, కొత్తరకంతో హాట్‌హాట్‌గా థాట్ ప్రొవోకింగ్‌గా సంతృప్తి పరుస్తుంది — మరుక్షణం డిస్టర్బ్ చేస్తుంది. ఎంతో నిండుగా ఉంది. నాయనమ్మ కథలకి స్వస్తిచెప్పే రచన చేసిన శ్రీమతి ముప్పాళ రంగనాయకమ్మగారికి హార్టీ కంగ్రాచ్యులేషన్స్.

—సి. ఎస్. శర్మ (సునాబేడ)

* * *

ఏనాడో ఏ యుగంలోనో ఎప్పుడో ఎక్కడో బ్రహ్మరాక్షసులుండే వాళ్లనీ, వాళ్లు ఎన్నో ఘోరాలు సలిపారనీ పుక్కిట పురాణాలుగా చెప్పుకుంటుండేవాళ్లం. కాని, ఈ నాడు ఈ యుగంలో కూడా ఇప్పుడే ఇక్కడే నరరూప రాక్షసుల కేమీ తీసిపోలేదని బాంగ్లాదేశ్‌లో ఇటీవల జరిగిన మానవ మారణహోమం వల్ల రుజువవుతున్నది. ఈ నరరూప రాక్షసులు అందిన అబలలందరినీ అనుభవించారు. ఎందరో అభాగినులను భంగపరిచారు. ముక్కుపచ్చలారని ముద్దుగుమ్మ లెందరో ఈ కరకు కసాయిల కబంధ హస్తాలలో మ్రగ్గిపోయారు. శ్రీ విద్వాన్ విశ్వం తమ 'బాంగ్లాదేశ్' పర్యటనానుభవాలను సినిమారీల్‌లాగా కళ్లకు కట్టినట్లు తెలియజేస్తూంటే బాంగ్లాదేశ్‌లో పర్యటిస్తున్నట్లే అనుభూతి కలుగుతున్నది.

—బసవరాజు హరికిషన్ రావు (గుంటూరు)

పోయాడు. కాని కన్నీళ్లు కార్చాడు.

కృష్ణవేణి కారుమీద టౌనువరకూ దిగబెడతా నంది. మూర్తి నడిచి వెళ్లిపోగలనన్నాడు.

ఆమె బలవంతం చేయలేదు.

కారులో కూర్చుంది. ఇంజను స్టార్టు చేసింది.

మూర్తి గుండెలు బరస్టయాయి. "కృష్ణా!" అన్నాడు. దేవుణ్ణి కాదు, తన దేవతని. అది పెనుకేక. ఆ కేకలో బాధ, భయం, బొంగురూ ఉన్నాయి. ఆ కేక 'నన్ను వదిలిపోవడం నీకు న్యాయమా' అంటూంది.

అంతే! అంతవరకూ ఆమె కూడా అనుభవిస్తున్న భయంకర బాధనీ, దుఃఖాన్నీ, కాబోతున్న దూరాన్నీ భరించ శక్యం కాలేక దబ్బున డోర్ తెరుచుకొని పైకొచ్చింది. వచ్చి మూర్తిని బిగువుగా, బలంగా, తీవ్రంగా, ఎముకలు పెళపెళ విరిగేటట్టుగా పెనవేసుకుంది. పెదాలు, తల, నుదురు, బుగ్గలు, కనుబొమ్మల కింద, మెడకింద— అక్కడ, ఇక్కడ అనకుండా అతని ఒళ్లంతా ఊపిరి సలపని ముద్దులతో ముంచెత్తింది. అతని వక్షాన్ని కన్నీళ్లతో అభిషేకం చేసింది.

గాలీ, ఎండా ఆ క్షణంలో స్తంభించిపోయాయి. పరిసరాలు ఊపిరి బిగబట్టాయి. వారిద్దరి బాధ అర్థమవుతున్న దన్నట్టుగా ఒక పక్షి జంట చెట్టుమీంచి తిలకిస్తూంది. ఉడుత చూసిచూసి అర్థం గాక తుర్రుమంది. అర్థంచేసుకోవడానికీ, చేసుకోపోడానికీ — అవి తప్పించి మరో ప్రాణి లే దక్కడ.

చివరిసారిగా గట్టిగా ముద్దుపెట్టుకుంది. 'వస్తా'నని ఒకే ఒక మాట అంది. గబుక్కున కారు ఎక్కింది.

కారును పోనిచ్చింది. వెనక్కి తిరిగి చూడకుండా స్పీడుగా పోనిచ్చింది. వెనక్కి చూసే ధైర్యం ఆమెకు లేదు.

మూర్తి అమూల్యమైన వస్తువు పోగొట్టుకున్న వాడిలా, పాతిన రాటలా ఉండిపోయాడు వెళ్లిపోతున్న కారుని కనుచూపు మేర వరకూ చూస్తూ, కన్నీళ్లు కారుస్తూ.

అతణ్ణి భగవంతుడు కూడా ఓదార్చలేడు.

కృష్ణవేణి చలువతో — ఈ చిన్న కాగితంతో — రెండో కూతురు పెళ్లి చేయగలడు. వరహాలరాజు దగ్గర నగా నట్రా విడిపించివేయగలడు. కారుతున్న ఇంటిని కారకుండా చేయగలడు. తండ్రి రోగానికి మందులూ, పెద్ద కొడుకు స్కూలు జీతం, పెద్ద కూతురు పురుడు ఖర్చులూ, పిల్లల ఆకలి దప్పులూ, చిన్న చిన్న అప్పులూ తీర్చేయగలడు.

ఇక ఫైనాన్షియల్‌గా ఏ బరువూ లేకుండా ఈదేయగలడు.

కాని మూర్తికి తృప్తి లేదు. వరహాలరాజు దగ్గర రూపాయి అప్పు పుచ్చుకున్నంత తృప్తి కూడా కలగలేదు. అయినా, కృష్ణవేణి మామూలు మనిషి కాదు, దేవత! దిగొచ్చిన దేవత - అనుకున్నాడు. ★